

ORTADOğU GÜNDEMİ

19-23 Eylül 2022

2022

■ SURİYE GÜNDEMİ

• Uluslararası Gündemde Suriye

Suriye resmî haber ajansı SANA'nın haberine göre, İsrail'in Şam Uluslararası Havalimanı'na ve başkent Şam'ın güneyindeki askerî noktalara düzenlediği hava saldırısında 5 asker öldü. İsmi açıklanmayan bir askerî yetkiliden alıntı yapan SANA, saldırıların 23 Eylül Cuma günü gece yarısından sonra gerçekleştiğini söyledi. Yetkili, İsrail füzelerinin bir kısmının hedeflerine ulaşmadan vurulduğunu sözlerine ekledi. Suriye İnsan Hakları Gözlemevi (SOHR), saldırılarda 5 Suriye askeriyile İran destekli grupların 2 üyesinin öldüğünü teyit etti.¹

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), Suriye'de yayılmaya başlayan ölümcül kolera salgınıyla başa çıkmak için tıbbi malzeme taşıyan bir uçağın pazartesi günü Şam'ın başkentine indiğini ve bir uçağın daha Suriye'ye gideceğini aktardı. DSÖ bölge direktörü Ahmed Al-Mandhari, Şam ziyareti sırasında Associated Press'e (AP) verdiği demeçte, Suriye sağlık yetkililerinin salgını kontrol altına almak için uluslararası örgütle koordinasyon içinde olduğunu belirtti.²

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'nün (FAO) Suriye temsilcisi Mike Robson yaptığı açıklamada, bu yılki buğday hasadında %75 oranında bir düşüş yaşandığını aktardı. Düşüşün düzensiz yağışları da içeren pek çok nedeninin olduğu belirtildi.³

• Suriye Rejimi

Suriye rejiminin sağlık yetkilileri 21 Eylül Çarşamba günü yaptığı açıklamada, Suriye'de ölümcül bir kolera salgınının en az 39 kişiyi öldürdüğünü ve geçen ay yüzlerce kişiye daha bulaştığını belirtti. Birleşmiş Milletler (BM) ve Suriye Sağlık Bakanlığı, salgının, insanların Fırat Nehri'nden temiz olmayan su içmelerinden ve mahsulleri sulamak için kirli su kullanmalarından kaynaklandığına inanıldığını söyledi. Salgın, Suriye'nin kuzeydoğusundaki bölgelerin yanı sıra ülkenin hükûmet kontrolündeki bölgelerini de vurdu. Sağlık Bakanlığı, hükûmet kontrolündeki bölgelerde en az 253 vakaya ek olarak, 20'si kuzeydeki Halep vilayetinde olmak üzere 23 ölüm bildirdi.⁴

Esad rejiminin, Türkiye'den dönen bir aileyi Humus kırsalında gözaltına aldığı ifade edildi. Yerel kaynaklara göre, Esad güçlerinin askerî güvenlik şubesi, ailenin evine baskın düzenleyerek aileden 5 kişiyi tutukladı. Tutuklular arsında 1 kadın ve 2 çocuğun da bulunduğu aktarıldı.⁵

1 <https://apnews.com/article/middle-east-iran-israel-syria-240dbcbaea464206ccf45926f6cf00c3>

2 <https://apnews.com/article/health-syria-middle-east-damascus-cholera-f75f85e854d911e529d964f07dbffac1>

3 <https://syrianobserver.com/news/78932/wheat-production-in-syria-drops-by-75.html>

4 <https://apnews.com/article/health-middle-east-syria-cholera-aleppo-c5754627dff096cd02ff61aae4e5e3c1>

5 <https://syrianobserver.com/news/78899/assads-forces-betray-a-family-that-returned-from-turkey-to-homs.html>

• Fırat'ın Doğusu

ABD Merkez Kuvvetler Komutanlığı (CENTCOM) tarafından yapılan açıklamada, Suriye'nin kuzeydoğusunda bulunan bir ABD askerî üssüne roket saldırısı düzenlendiği ve saldırının Türkiye saatiyle 19.05'te meydana geldiği ifade edildi. ABD ya da Uluslararası Koalisyon Güçleri'ne zarar gelmediği, herhangi bir ekipmanın zarar görmediği ve olayla ilgili soruşturma başlatıldığı ifade edildi.⁶

SDG, 17 Eylül Cumartesi günü yaptığı açıklamada, Suriye'nin kuzeydoğusunda bulunan El Hol Kampı'nda IŞİD'e bağlı gruplara karşı yürüttüğü üç haftalık güvenlik operasyonunun sona erdiğini duyurdu. Operasyonun 220 kişinin tutuklanmasıyla sona erdiği belirtildi.⁷

Şanlıurfa'nın Suruç ilçesindeki bir sınır karakoluna düzenlenen saldırıda bir askerin şehit olması, bir askerin de yaralanmasından dolayı Türkiye'nin, rejim ve Suriye Demokratik Güçleri'nin (SDG) kontrolü altında bulunan yerleri ateş altına aldığı aktarıldı. Millî Savunma Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada, 80'e yakın hedefin imha edildiği ve toplamda 17 teröristin etkisiz hâle getirildiği ifade edildi.⁸

Millî İstihbarat Teşkilatı (MİT), "devletin birliğini ve ülkenin bütünlüğü bozma" suçundan kırmızı bültenle aranan PKK mensubu Atilla Çiçek ile Irak'ta sözde PKK sorumlusu düzeyinde faaliyet gösteren Hüseyin Yıldırım'ın sınır hattında gerçekleştirilen operasyonla yakalanarak Türkiye'ye getirildiğini bildirdi.⁹

• Güney Suriye

Suriye'nin güneyinde bulunan Süveyda'da halkın temel hak ve hizmetlerden mahrum bırakıldığı için Esad rejimine karşı protestolar düzenlendiği aktarıldı. Ekonomik sıkıntılar, kötü hizmetler, yüksek fiyatlar ve yakıt kıtlığı gibi pek çok sorunun protesto edildiği gösterilerde halkın otoyolları kapatarak tepkilerini gösterdikleri ifade edildi.¹⁰

SOHR kaynaklarından alınan habere göre, 23 Eylül Cuma günü sabah saatlerinde rejim güçleri ve rejim destekli milislerin Dera'nın kuzey kırsalında bulunan Casim şehrinde bir eve baskın düzenledikleri ifade edildi. Düzenlenen baskında IŞİD hücrelerine bağlı olduğundan şüphelenilen kişilerin arandığı aktarıldı. Operasyon sırasında iki tarafın şiddetli bir çatışmaya girdikleri ve 1 rejim askerinin de öldüğü ifade edildi.¹¹

6 <https://turkish.aawsat.com/home/article/3882551/suriyedeki-abd-üssüne-roket-saldırısı-düzenlendi>

7 <https://turkish.aawsat.com/home/article/3880706/sdg-el-hol-kampındaki-bir-güvenlik-operasyonunun-sona-erdiğini-duyurdu>

8 <https://turkish.aawsat.com/home/article/3884671/türkiye-suriyenin-kuzeyinde-sdg-ve-rejim-tarafından-kontrol-edilen-bölgelerde>

9 <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/mit-biri-kirmizi-bultenle-aranan-2-pkk-kckli-teroristi-sinir-hattında-yakaladi/2692732>

10 <https://syrianobserver.com/news/78858/protesters-block-suweida-damascus-highway-south-syria.html>

11 <https://www.syriahr.com/en/268798/>

• İdlib ve Harekât Bölgeleri

Suriye'nin kuzeybatısındaki İdlib, Hama, Halep ve Lazkiye kentlerinin bazı bölgelerini kontrolü altında tutan heyet Tahrir el-Şam'ın (HTŞ), vatandaşların kimlik kartı taleplerini almaya başladığı aktarıldı. HTŞ'ye bağlı kurtuluş hükûmetinin içişleri bakanlığı yaptığı açıklamada, İdlib şehir merkeziyle İdlib'deki Sarmada, Harem, Kafr Takharim ve Dana bölgelerinde 14 yaşını doldurmuş vatandaşlardan kimlik kartı için talep almaya başladığını duyurdu.¹²

18 Eylül Pazar günü Millî Savunma Bakanlığı (MSB) yaptığı açıklamada, Suriye sınırında teröristlerce yapılan roketatar tacizi sonucu bir askerin şehit olduğunu ve bir askerin yaralandığını bildirdi. Saldırıların geldiği tespit edilen hedeflerin ateş altına alınmasıyla ilk belirlemelere göre 12 terörist etkisiz hâle getirildi.¹³

Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı Harekât bölgelerinde sivil toplum kuruluşları, yerel meclisler, belediyeler, sağlık, eğitim, tarım ve sosyal hizmetler müdürlükleri koleraya karşı önlemler kapsamında bir araya geldi. Alınan tedbirler kapsamında özellikle çadır kentlerde sağlık ve hijyen çalışmalarının artırılacağı, hastanelerde kolera servislerinin açılacağı, çadır kentlerde sahra noktaları kurulacağı ve okullarda hijyenin önemi anlatılarak çocukların korunmasının sağlanacağı bildirildi. Bab ilçesi Sağlık Müdürü Doktor Fayeز Hac Ali yaptığı açıklamada, hastalığın en sık düzensiz kentleşmenin olduğu yerlerde ve çadır kentlerde görüldüğünü belirterek, temiz su eksikliği ve açık kanalizasyonların hastalığın yayılmasında en önemli etkenler arasında olduğuna dikkati çekti.¹⁴

■ IRAK GÜNDEMİ

• Siyaset

Şii Koordinasyon Çerçevesi şemsiyesinde yer alan Ulusal Hikmet Akımı Basın Sözcüsü Fadi eş-Şammari, sosyal medya hesabından yaptığı açıklamada, Şii Koordinasyon Çerçevesi ile Sünni Egemenlik Koalisyonu ve Azim Koalisyonu, Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) ve Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB), Hristiyanları temsilen de Babiliyun Koalisyonu'nun yer aldığı "Devleti Yönetme İttifakı"nın kurulduğunu açıkladı. Şammari, bu ittifakta yer alan bileşenlerin ortak siyasi anlaşma imzaladığını belirtirken ittifakta yer alan bileşenler arasında Sadr Hareketi'nin ve Türkmenlerin yer almadığı görülüyor. Ayrıca bu ittifakın başbakan adayının Şii Koordinasyon Çerçevesi üyesi ve eski Çalışma Bakanı Muhammed Şiya Sudani olduğu biliniyor.¹⁵ Ulusal Hikmet Hareketi üyesi Fehd Cuburi bu ittifakın kurulmasından önce yaptığı açıklamada, Irak Başbakanlığına bir peygamberi dahi aday gösterecekler, Sadr Hareketi'nin kabul etmeyeceğini belirtmişti.¹⁶

12 <https://turkish.aawsat.com/home/article/3884946/hts-kontrolu-altındaki-bölgelerde-vatandaşlara-kimlik-kartı-çıkartıyor>

13 <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/suriye-sinirinda-12-terorist-etkisiz-hale-getirildi/2688102>

14 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/suriyenin-kuzeyinde-kolera-salginina-karsi-onlemler-aliniyor/2690909>

15 <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/iraq/26092022>

16 <https://www.basnews.com/tr/babat/774907>

Sii Koordinasyon Çerçevesi'ne bağlı olan siyasi oluşumlardan biri olan Haydar el-Abadi liderliğindeki Nasır Koalisyonu sözcüsü Akeel el-Rudaini görüşmelerin devam ettiğini belirterek yeni bir ittifakın kurulmasına ilişkin bir anlaşmanın imzalandığını reddetti.¹⁷

23 Eylül'de Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulunda konuşan Irak Başbakanı Mustafa el-Kazimi, Irak'ta gelişmekte olan demokrasinin uluslararası desteğe ihtiyacının olduğunu belirterek Iraklı gençlerin demokrasiye sahip çıktığını söyledi. Kazimi'nin vurguladığı konular arasında adil ve şeffaf seçimler, teröristlerden kurtarılan bölgelerin yeniden inşası ve su sorunu, iklim değişikliği, temiz enerji kaynaklarının geliştirilmesi gibi doğal kaynaklara dayalı sorunlar yer aldı.¹⁸ ABD'de çeşitli siyasi temaslarda bulunan Kazimi, 25 Eylül'de New York ziyaretini tamamlayarak Bağdat'a döndü.¹⁹ Kazimi'nin temaları arasında Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron ile yapılan görüşme dikkat çekti. İki lider, iki ülke arasındaki ilişkileri geliştirmenin yolları, bölgesel ve uluslararası gelişmelerle güvenlik, ekonomi ve terörle mücadele alanlarında iş birliğini ele alırken, 2021 yılında düzenlenen Bağdat İşbirliği ve Ortaklık Konferansı'nın ikincisinin düzenlenmesi gerektiğinin altını çizdi.²⁰

ABD Dışişleri Bakanı Antony Blinken'in daveti üzerine, Körfez İşbirliği Konseyi üye devletlerinin dışişleri bakanları 23 Eylül'de bir araya geldi. Bölgesel güvenlik, iş birliği ve kalkınma gibi konuların görüşüldüğü toplantı sonrasında ortak basın açıklaması yapılarak bölgesel iş birliğinin altı çizildi.²¹

• Güvenlik

Ulusal Güvenlik Danışmanı Kasım el-Araci, NATO Misyonu Komutanı Korgeneral Giovanni Iannucci'yi kabul etti. Görüşme sırasında, NATO misyonunun Irak'taki çalışmaları, eğitim ve danışmanlık, istihbarat ve güvenlik alanında iş birliği ele alındı. Araci, güvenlik çalışmalarının iç siyasi durumdan etkilenmediğini belirtti.²²

Erbil'in Soran ilçesi Sidekan kasabasına İran tarafından top saldırısının düzenlendiği belirtildi. Sidekan sınırlarında kalan Bradost bölgesine yönelik saldırıların zaman zaman yoğunlaştığı belirtilirken, 26 Eylül'de yapılan saldırının Berbizin, Seger ve Horriner yaylalarını hedef aldığı belirtildi.²³

Millî Savunma Bakanı Hulusi Akar başkanlığında, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Yaşar Güler, kuvvet komutanları, bakan yardımcılarını Alpaslan Kavaklıoğlu, Muhsin Dere ile birlik

17 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/MP-nothing-official-yet-regarding-the-State-Administration-Coalition>

18 <https://news.un.org/en/story/2022/09/1127841>

19 <https://ina.iq/turkmen/35125-babakan-el-kazmi-new-yorktan-badata-dondu.html>

20 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/France-s-President-expresses-support-for-Al-Kadhimi-s-initiative-for-dialogue>

21 <https://www.state.gov/joint-statement-following-the-gcc-egypt-iraq-jordan-and-yemen-ministerial/>

22 <https://ina.iq/turkmen/34944-milli-guvenlik-danman-guvenlik-calmalarnn-ic-siyasi-durumdan-etkilenmediini-dorulad.html>

23 <https://www.basnews.com/tr/babat/775661>

komutanlarının katıldığı toplantıda konuşan Akar, Irak'ın kuzeyine yönelik düzenlenen Pençe Kilit Operasyonu kapsamında 397 teröristin etkisiz hâle getirildiğini ve 2022 Ocak ayından itibaren Suriye'de ve Irak'ın kuzeyinde 2874 teröristin etkisiz hâle getirildiğini belirtti.²⁴

Irak Güvenlik Medya Ağı, Ninova, Süleymaniye ve Anbar vilayetlerinde uyuşturucu operasyonu düzenlendiğini duyurdu. Yapılan operasyonda 23 kg uyuşturucu ele geçirilirken, uyuşturucu ticareti yapan iki kişinin tutuklandığı belirtildi.²⁵

Sadr Hareketi'nin askerî kanadı olan Saraya es-Selam milis grubu Samarra'da terör örgütü IŞİD'e bağlı iki teröristin öldürüldüğünü duyurdu. Bir teröristin ise kaçtığı basına yansıdı.²⁶

• Ekonomi

Irak Ulusal Yatırım Komisyonu Başkanı Suha el-Najjar, Irak'ın, güçlü iç tüketim ve gelir oranları sayesinde mevcut ekonomik zorlukların üstesinden gelebildiğini belirterek, ülkedeki yerli ve yabancı şirketlerin, Irak'ta faaliyet gösterecek şekilde yasal düzenlemelere tabi tutulduğunu belirtti. Najjar ticari mevzuatlar konusunda, Mısır, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Ürdün ve Suudi Arabistan'daki yetkililerle temas hâlinde olduklarını söyledi.²⁷

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Irak Planlama Bakanlığı, Irak Kürt Bölgesel Yönetimi'nin (IKBY) nüfusunun 5 milyon 884 bin 23 olduğunu ve Irak'ın bu rakamın, toplam nüfusunun %14'ünü oluşturduğunu açıkladı. Yapılan açıklamada, Erbil'in nüfusunun 2 milyon 55 bin 448, Süleymaniye'nin nüfusunun 2 milyon 396 bin 206, Duhok'un nüfusunun ise 1 milyon 432 bin 326 olduğu belirtildi.²⁸ Irak'ta 1957 yılından beri etnik ve dinî dağılıma ilişkin nüfus sayımı yapılmazken, verilen rakamın tahmini olduğu ve Irak'ta hala dinî ve etnik grupların nüfuslarının tam olarak bilinmediği görülüyor.

■ TÜRKMEN GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Türkmen Cephesi (ITC) ve Birleşik Irak Türkmenleri Cephesi Listesi Başkanı Hasan Turan başkanlığında bir heyet, Nasr Koalisyonu Başkanı Haydar el-Abadi ile görüştü. Görüşmede, siyasi taraflar arasındaki anlaşmalar ve gündemdeki konular ele alındı. Siyasi kriz konusunda Türkmenlerin tutumu ve gelişmelerin ele alındığı görüşmede, ulusal çıkarların ve güvenliğin korunmasına vurgu yapıldı. Turan görüşmede, Türkmenlerin ulusal ilkelerden

24 <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/milli-savunma-bakani-akardan-tskya-yonelik-asitsiz-soylemlerde-bulunanlara-tepki/2694981>

25 <https://ina.iq/turkmen/34952-ninova-suleymaniye-ve-anbarda-uyuturucu-operasyonu.html>

26 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Al-Sadr-s-Saraya-Al-Salam-kills-two-ISIS-member-in-Samarra>

27 <https://english.aawsat.com/home/article/3896036/iraq%E2%80%99s-investment-commission-says-it-cooperates-neighboring-countries-improve>

28 <https://www.basnews.com/tr/babat/775669>

vazgeçmeyeceğini, Irak'ın birliği ve istikrarını savunmaya hazır olduklarını dile getirdi. Turan'a görüşmede, ITC Başkan Yardımcısı Heytem Haşim Muhtaroglu, Türkmen Adalet Partisi Başkanı Sabah Hüseyinoğlu ve Türkmen Karar Partisi Başkanı Kerim Zeynel eşlik etti.²⁹

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, Kerkük Vali Vekili Rakan Said el-Cuburi ile görüştü. Görüşmede, Kerkük şehrinin güvenliği, istikrarı ve gerçekleştirmekte olan hizmet projeleri konusunda fikir alışverişinde bulunuldu.³⁰

Kerkük'te Türkmen Temsilcileri tarafından Türkmenlerin son durumuna ilişkin ortak basın toplantısı düzenlendi. Toplantıda konuşan Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, Irak'ta yeni hükûmeti kurma sürecinde Türkmenlerin içinde yer almayacağı bir hükûmeti tanımayacaklarını söyledi. Turan ayrıca, yeni hükûmetin kurulması sürecinde hemen hemen tüm siyasi tarafların katıldığı toplantılara Türkmenlerin davet edilmediğini ve Türkmenlerin olmadığı bir hükûmetin kabul edilemez olduğunu vurguladı. Bu toplantılarda Kerkük'ün geleceğinin de ele alındığına işaret eden Turan, "Türkmenlerin yoğunlukta yaşadığı Kerkük ve geleceğiyle ilgili herhangi bir kararda Türkmenlerin yer almaması durumunda bu karar eksiktir. Kerkük'ün geleceğiyle ilgili kararlar, Birleşmiş Milletler nezdinde alınmalı" diye konuştu.³¹

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Kerkük Milletvekili ve Irak Parlamentosu Türkmen Kitleleri Başkanı Erşat Salih yaptığı açıklamada, "Bağdat'ta yapılan hükûmeti kurma toplantısına Türkmenlerin davet edilmemesi ve bu toplantıda Kerkük dosyasının siyasi pazarlık hâline gelmesi hiç kimseye fayda sağlamayacaktır" ifadesinde bulundu.³²

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Telafer İlçe Başkanı Cengiz Kasapoğlu, ITC Telafer İlçe Başkanlığına bağlı Dolama köyü bürosunu ziyaret etti. Ziyarette, köy halkının sorunlarına yönelik çözüm yolları ele alındı.³³

Irak Türkmen Cephesi (ITC) İyaziye Büro Sorumlusu Muayyet Kasap, Nahiyeye bağlı Sehl el-Malih köyünü ziyaret etti. Ziyarette köy halkı ve bazı mahalle muhtarlarıyla toplanan Kasap, köyün ihtiyaçlarını ve yapılması gereken projeleri ele aldı.³⁴

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Diyala İl Başkanlığı, Diyala iline bağlı Adana Köy ve Kazaniyede'de bir toplantı düzenledi. Toplantıda konuşan ITC Diyala İl Başkanı Usame Nazım Dede, ITC olarak Diyala vilayetinde yaşayan tüm Türkmenlerin yanında olacaklarını ve imkân dâhilinde sorunlarının giderilmesinde yardımcı olacaklarını dile getirdi. Nazım Dede ayrıca,

29 <https://www.tebaajansi.com/irak/turan-ile-abadi-bir-araya-geldi-h298800.html>

30 <https://www.facebook.com/photo?fbid=621574619536184&set=pcb.621574636202849>

31 <https://www.tebaajansi.com/irak/turkmenlerin-yer-almadigi-herhangi-bir-hukumeti-tanimayacagiz-h298877.html>
<https://earthiq.news/archives/144878>

32 <https://shafaq.com/ar/سياسة/الكتلة-التركمانية-تطالب-ب-بعاد-قضية-كركوك-عن-بي-بر-نامج-حكومي-للتشكيلة-المقبلة>

33 <https://www.facebook.com/ItcTelafer0/photos/pcb.124289347054138/124289013720838/>

34 <https://www.facebook.com/itciyadiyah/photos/pcb.527472262479395/527471695812785>

2022-2023 eğitim öğretim yılı için bölgede bulunan Türkmen ailelerin çocuklarını Türkmen okullarına kaydettirmeleri konusunda teşvik programlarının ele alındığı vurguladı.³⁵

• Güvenlik

Irak güvenlik kaynaklardan yapılan açıklamada, Selahaddin vilayetine bağlı Tuzhurmatu ilçesine operasyon düzenlendiği belirtildi. Operasyona ilişkin yapılan açıklamada, Irak Terör Yasası'nın 4. maddesi kapsamında aranan terör örgütü IŞİD mensubu bir kişinin yakalandığı açıklandı.³⁶

Irak İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada, Kerkük'te uyuşturucu tacirlerine yönelik operasyon düzenlendiği belirtildi. Operasyona ilişkin yapılan açıklamada, 5 tacirin yakalandığı ve yanlarında çok sayıda "kristal" olarak adlandırılan uyuşturucu maddenin ele geçirildiği açıklandı.³⁷

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, Ubeyd kabilesinin Irak ve Arap dünyası emiri Enver Asi'nin vefatı dolayısıyla düzenlenen taziye merasimine katıldı. Turan, Türkmenler adına başsağlığı diledi. Taziye merasimine Türkiye'nin Bağdat büyükelçisi Ali Rıza Güney de katıldı.³⁸

Türk Ocakları Genel Merkezi tarafından, Türkmeneli coğrafyasında Türkçe eğitim yapan okullardaki öğrencilere kırtasiye kampanyası başlatıldı. Kampanya kapsamında elde edilen kırtasiye malzemeleri Erbil, Kerkük ve Telafer'de Türkmen öğrencilerine dağıtıldı.³⁹

■ IKBY GÜNDEMİ

• Siyaset

19 Eylül Pazartesi günü Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) Başkanı Bafel Talabani ile Kürdistan Demokratik Partisi (KDP) lideri Mesut Barzani bir araya geldi. Erbil'e yakın Pirmam beldesinde bulunan Barzani sarayında yapılan görüşmede, Irak ve Irak Kürt Bölgesel Yönetimi'ndeki (IKBY) son gelişmeler ele alındı. İlgili görüşmede IKBY Başbakan Yardımcısı Kubat Talabani ve Irak Dışişleri Bakanı Fuad Hüseyin de hazır bulundu.⁴⁰ Bununla birlikte toplantıda Irak Cumhurbaşkanlığı adayı için KDP ile KYB arasında ortak bir aday gösterilmesi konusunun konuşulduğu aktarıldı. Öte yandan KDP'nin hâlâ Irak cumhurbaşkanlığı ada-

35 <https://www.facebook.com/photo/?fbid=562948978961393&set=pcb.562951158961175>
<https://www.facebook.com/photo/?fbid=562242039032087&set=pcb.562243449031946>

36 <https://www.mawazin.net/Details.aspx?jimare=206259>

37 <https://earthiq.news/archives/143406>

38 <https://www.facebook.com/photo?fbid=622620872764892&set=pcb.622620982764881>

39 <https://twitter.com/turkocaklari/status/1571742255723188225/photo/1>

40 <https://www.sharpress.net/all-detail.aspx?Jimare=209096>

Bakanlığı bünyesi dışında IKBY’de hiçbir partiye veya şahsa bağlı silahlı güç kalmayacak.”⁴⁷ Öte yandan söz konusu törende konuşma yapan Neçirvan Barzani, Peşmerge’nin önemine değinerek terör örgütü IŞİD’in nihai yenilgisi için ABD’nin müttefikleri olan Irak ve IKBY’ye verdiği desteğe dikkat çekti. Barzani, “Bu muhtıranın en önemli noktası, her iki tarafın da IŞİD’in hâlâ ciddi ve gerçek bir tehdit olduğu konusunda hemfikir olmasıdır” ifadelerini kullandı. Ayrıca bu mutabakatla, Peşmerge’nin ihtiyaç ve eksikliklerinin ABD tarafından karşılanacağını belirten Barzani, ilgili mutabakat “Peşmerge Bakanlığındaki reform sürecinin başarısına ve Peşmerge güçlerinin birleştirilmesine destek sağlayacaktır” dedi.⁴⁸ Peşmerge Bakanlığı ile ABD Savunma Bakanlığı arasında ilk mutabakat zaptı 2016 yılında imzalanmıştı. 2014 yılındaki gücünün çok daha alt seviyesinde faaliyet gösteren IŞİD’in varlığı, hâlihazırda ABD’nin Peşmerge’ye olan desteğinin ana gerekçesini oluşturuyor.

İran Devrim Muhafızları Ordusunun 23 ve 24 Eylül günlerinde, Erbil’in Soran ilçesi Sidekan kasabasında sınır bölgelerini havan toplarıyla bombaladığı bildirildi. Rudaw televizyon kanalına konuşan Berbizin köyü muhtarı Muhammed Mecid, ilgili bombardımanın İran tarafından gerçekleştirildiğini söyledi. Sidekan kasabası Müdürü İhsan Çelebi, “İki gündür İran, sınır bölgelerindeki köyleri bombalıyor. Köy sakinleri bu bombalamadan ötürü korku içinde. Bazı çiftçi aileler işini gücünü bırakmak zorunda kaldı” ifadelerini kullandı. Hâlihazırda can kaybı yaşanmazken, büyük bir alana yayılan mahsullerin yandığı kaydedildi.⁴⁹ Diğer yandan, İran Ordusu ilgili bombalamaya ilişkin açıklamada bulunarak “Irak’ın kuzeyinde operasyona başladıklarını ve sınırlarını korumaya devam edeceklerini” belirtti. Yapılan açıklamada Iraklılara, IKBY’de bulunan ve İran rejimine karşı mücadele eden partilerin karargâhlarına yaklaşmamaları uyarısında bulunuldu.⁵⁰

• Ekonomi

21 Eylül Çarşamba günü Türkiye-Irak ve IKBY Ekonomi Zirvesi’nin altıncısı Kastamonu’da başladı. 24 Eylül’e kadar devam eden zirveye, Irak ve IKBY’den Süleymaniye, Kerkük, Halepçe, Musul valileri, IKBY Sanayi ve Ticaret Odaları Başkanı, IKBY İskân Bakanı Yardımcısı, 80 şirket temsilcisi ve 120 kişilik bir heyetle Türkiye’den Ticaret Bakanlığı temsilcileri, odalar ve 70 şirket temsilcisi katıldı. Zirvenin organizatörlerinden Ulusal Sanayici ve İş Adamları Derneği (USİAD) Yönetim Kurulu üyesi Ertuğrul Nalbantoğlu zirveye ilişkin açıklamasında, Irak ve IKBY ile Türkiye arasındaki ticari ilişkilerin arttırılmasını ve her iki taraf arasında bir köprü oluşturmayı amaçladıklarını söyledi. Ayrıca zirveye katılan Süleymaniye Valisi, Türk şirketlerine Süleymaniye’de yatırım yapmaları çağrısında bulundu. Bu bağlamda Süleymaniye Valisi Haval Ebubekir, “ABD, Avrupa, Çin ve Rusya şirketleri Süleymaniye’de bulunurken ve çalışırken Türk şirketleri neden Süleymaniye’de bulunmasın. Bu yüzden siz de gelin Süleymaniye’de sanayi, ticaret ve kültür alanlarında yaptırımlarda bulunun” dedi.⁵¹

47 https://drawmedia.net/page_detail?smart-id=11102

48 <https://www.kurdistan24.net/ckb/story/225547> - وەزارەتی بێرگری-نەمەریکا-جو-وزارەتی-پێشەمەرگە-یاداشتنامەی-لیکێتیگە-پێشئینان-واژ-و-کرد-

49 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/250920225>

50 <https://www.zamenpress.com/Details.aspx?jmare=60897>

51 <https://www.kurdistan24.net/ckb/story/225542> - هه‌م‌ق‌ا‌ل-ن‌ه‌م‌و‌ب‌ه‌م‌ک‌ر-ل‌ه-ت‌و‌ر-ک‌ی‌ا-دا‌و-ای‌ه‌ک-ل‌ه-م‌ک‌و-م‌ی‌ا‌ن‌ی‌ا‌ی‌ه‌ک‌ا‌ن‌ی-ئ‌ه‌و-و-ل‌ا-ت‌ه-د‌ه‌ک‌ا‌ت-

İKBY kabinesi 20 Eylül tarihinde, özel sektördeki istihdam fırsatları da dâhil olmak üzere bir dizi konuyu görüşmek üzere haftalık toplantısını gerçekleştirdi. Toplantı sonrası yapılan açıklamada, “Kabinemiz, iş gücünün örgütlenmesini ve özel sektörde istihdam olanaklarının adil ve hakkaniyetli bir şekilde yerel istihdamı artıracak düzeyde sağlanmasının yollarını tartıştı” ifadeleri kullanıldı. Toplantı sonrası İKBY Başbakanı Mesrur Barzani, işverenleri yeni istihdam imkânları sunmaya davet etti. Başbakan Barzani yaptığı açıklamada, gençlere iş fırsatları yaratılmasını ve kabinenin reform gündeminin “temel taşı” olması gerektiğini vurguladı.⁵²

• Sağlık ve Sosyal Hayat

İKBY Sağlık Bakanlığı tarafından yapılan açıklamaya göre, İKBY’de tespit edilen toplam Covid-19 vaka sayısı 465.717’ye yükselirken virüs nedeniyle hayatını kaybeden kişi sayısının 7.469 olduğu ve virüsü yenerek sağlığına kavuşan kişi sayısının da 458.17’ye ulaştığı kaydedildi.⁵³

■ KÖRFEZ GÜNDEMİ

• Suudi Arabistan

22 Eylül tarihinde düzenlenen Suudi Arabistan bakanlar kurulu toplantısında Kral Selman bin Abdülaziz, yayımladığı kararnameyle verdiği yeni emirle birlikte Suudi İnsan Hakları Dairesi Başkanı Avvad bin Salih el-Avvad’ın yerine Hala et-Tüveycri’nin atandığını duyurmuştur. Avvad, görevinden alınmasının ardından yayımlanan yeni kararname eşliğinde kral danışmanı olarak atanmıştır.⁵⁴

Almanya Başbakanı Olaf Scholz, iki günlük Körfez bölgesi ziyaretinin bir parçası olarak 24 Eylül tarihinde Suudi Arabistan’ın Cidde kentine geldi. Scholz, Kızıldeniz kıyısındaki Cidde Havaalanı’nda, Mekke Valisi Prens Halid bin Faysal el Suud tarafından karşılandı. Daha sonra Suudi Arabistan Veliht Prensi Muhammed bin Selman ile görüşmek üzere Al Salam Kraliyet Sarayı’na gitti. Rusya’nın Ukrayna’yı işgali sonucunda enerji güvenliği sorununun ortaya çıkmasıyla Almanya Başbakanı, petrol zengini Körfez ülkeleriyle yeni enerji ortaklıkları üzerinde anlaşmayı umduğunu ifade etti.⁵⁵

24 Eylül tarihinde Türkiye ve Suudi Arabistan’ın iki ülke arasındaki ilişkileri görüştüğü bir toplantı gerçekleştirildi. Suudi Arabistan Veliht Prensi Muhammed bin Selman, Türkiye Cumhuriyeti Maliye Bakanı Nureddin Nebati ve Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü İbrahim Kalın ile

52 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/2009202224>

53 https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid03stovvK721VZ7MboU1uyxQHTpXLZDWZD2J4gfk5TcjZJ4GCk2KgvFq9miU3bjRiCl&id=100064450459235

54 <https://arabic.cnn.com/middle-east/article/2022/09/22/saudi-king-salman-human-rights-commission-first-female-president>

55 <https://english.alarabiya.net/News/gulf/2022/09/24/Germany-s-Scholz-arrives-in-Saudi-Arabia-s-Jeddah>

Suudi Arabistan'ın Cidde şehrindeki Al-Salam Sarayı'nda bir araya geldi. Görüşmenin ana başlıklarını iki ülke arasındaki karşılıklı ticaretin geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi, ticaretin kolaylaştırılması ve zorlukların aşılması, kamu sektörüyle özel sektör arasındaki iletişimin artırılması, yatırım fırsatlarının araştırılması ve çeşitli alanlarda somut ortaklıklara dönüşürülmesine yönelik fırsatların geliştirilmesi oluşturdu.⁵⁶

Suudi Arabistan, 1932'de Kral Abdülaziz Al-Suud'un kraliyet kararnamesiyle Necid ve Hicaz Krallığı'nın Suudi Arabistan Krallığı olarak yeniden adlandırılmasını anmak için 23 Eylül'de ulusal gününü kutladı. BAE, Kuveyt, Umman gibi Körfez ülkeleri de Suudi Arabistan'ın bağımsızlığının 92. yılını tebrik etti.⁵⁷

• Birleşik Arap Emirlikleri

Birleşik Arap Emirlikleri Dışişleri Bakanı Abdullah bin Zayid Al Nahyan, 19 Eylül tarihinde Knesset üyesi Moshe Gafni ile Tel Aviv ziyareti kapsamında bir araya geldi. Tarafların İbrahim Anlaşmaları çerçevesinde iş birliğini güçlendirmeye odaklandığı belirtildi. Görüşme sırasında Abdullah bin Zayid, iki ülke arasında artan iş birliğine vurgu yaptı ve Knesset'in BAE ile parlamenter dostluk komitesi kurma girişimine dikkat çekti. Gafni ise Abdullah bin Zayid'in İsrail ziyaretini tarihî olarak nitelendirdi.⁵⁸

BAE, 25 Eylül'de Rus tedarikinin yerini alacak bir "enerji güvenliği" anlaşmasının bir parçası olarak Almanya'ya doğal gaz ve dizel tedarik etmeyi kabul etti. BAE haber ajansı WAM'ın bildirdiğine göre, BAE Sanayi Bakanı Sultan Ahmed el-Cabir, Almanya Başbakanı Olaf Scholz'un katıldığı bir imza töreninde söz konusu anlaşmayı, "BAE ile Almanya arasında hızla büyüyen enerji ortaklığını güçlendiren, dönüm noktası niteliğinde bir girişim" olarak nitelendirdi.⁵⁹

BAE Devlet Başkanı Muhammed bin Zayid, 19 Eylül tarihinde Kral Charles ile bir telefon görüşmesi gerçekleştirdi ve kendisini görevi devralmasından dolayı tebrik etti. Şeyh Muhammed ayrıca, iki ülke arasındaki ilişkinin önümüzdeki yıllarda her iki ülkenin de halklarına hizmet etmek, bölgesel ve uluslararası barış, güvenlik ve istikrarı güçlendirmek üzere daha da derinleşerek devam edeceği umudunu dile getirdi.⁶⁰

• Katar

Tahminen 1,5 milyon taraftarın katılmasının beklendiği bu yılki FIFA Dünya Kupası'nda düzenlenecek turnuva boyunca oyuncuların, yetkililerin, taraftarların ve yerel sakinlerin güvenliğini sağlamak için Halk Sağlığı Bakanlığı (MoPH) ve Dünya Sağlık Örgütündeki (WHO) sağlık yetkilileri, bir dizi önlem aldığını bildirdi.⁶¹

56 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/turkiye-saudi-arabia-discuss-bilateral-relations/2694005>

57 <https://english.alarabiya.net/News/gulf/2022/09/22/Arab-leaders-congratulate-Saudi-Arabia-on-National-Day->

58 <https://www.wam.ae/en/details/1395303084483>

59 <https://www.al-monitor.com/originals/2022/09/uae-agrees-supply-germany-gas-diesel-scholz-tours-gulf>

60 <https://english.alarabiya.net/News/gulf/2022/09/19/Dubai-ruler-Sheikh-Mohammed-meets-King-Charles-at-Buckingham-Palace-in-London>

61 <https://www.who.int/news-room/feature-stories/detail/ministry-of-public-health--qatar-and-who-collaborating-to-implement-public-health-security-measures-as-fifa-world-cup-approaches>

Qatar Airways, Londra'ya yönelik uçuşlara talebin artmasıyla yakında Londra Heathrow Havalimanı'na olan uçuşlarını günde 7 uçuşa çıkaracağını bildirdi. Uçuşların arttırılması havayolu ile British Airways arasındaki daha güçlü bir iş birliğinin parçası olarak algılandı. İki havayolu artık Doha ve Londra arasında en yüksek günlük uçuş sayısını sunacak.⁶²

TRT, Katar ile iş birliğine dayalı askerî anlaşmanın bir parçası olarak 36 Katarlı uçak ve 250 askerî profesyonelin eğitim için Türkiye'ye geleceğini bildirdi. Haber kuruluşuna göre, Katar askerî uçak personelinin Türkiye'de dağıtılmasına ilişkin teknik yönetmeliğin, Mart 2021'de imzalandığı bildiriliyor.⁶³

• Kuveyt

Kuwait Petroleum Corporation (KPC) CEO'su Şeyh Nevaf Suud el-Sabah, Kuveyt'in güncel olarak günlük 2,8 milyon varilden fazla petrol ürettiğini ve böylece OPEC tarafından alınan karara uyduğunu açıkladı. Şeyh Nevaf Suud el-Sabah, Kuveyt'in piyasa ihtiyaç duyduğu takdirde petrol üretimini arttırmaya yönelik planlarının da olduğunu belirtti. Ancak KPC'den petrol ithal eden ülkelerin şimdiye kadar sabit miktarda talepte bulunduğu görüldü.⁶⁴

Kuveyt Yatırım Otoritesi (KIA), 7 milyar dolarlık bir fonun yönetimini Londra'daki ofisinden ülkedeki genel merkeze devretmeyi planladığını açıkladı. Kaynaklara göre Kuveyt Yatırım Otoritesi, Birleşik Krallık'tan Körfez devletine 7 milyar dolarlık zarar yaratan fonun yönetimini, Londra kolunun başkanını devirdikten aylar sonra yeniden tahsis etmeyi planlıyor.⁶⁵

• Bahreyn

İsrail Ekonomi Bakanı Orna Barbivai, müzakereleri başlatmak için 20 Eylül tarihinde Manama'da Bahreynli mevkidaşıyla bir araya geldi. İsrail Ekonomi Bakanlığı yaptığı açıklamada, İsrail ve Bahreyn'in serbest ticaret anlaşması müzakerelerine başladığını söyledi. Barbivai, "Daha geniş bölgesel işbirliğini güçlendirmenin bir parçası olarak Bahreyn ile bir serbest ticaret anlaşması imzalanması, ülkeler arasındaki ekonomik ilişkileri güçlendirecek, yatırımların kapsamını artıracak, ticaret engellerini kaldıracak, İsrail ve Bahreyn'deki girişimci şirketler için fırsatlar yaratacaktır" dedi.⁶⁶

Bahreyn Kralı Hamad bin İsa El-Halife, Suudi Arabistan'a ziyarette bulunarak Kral Selman bin Abdülaziz ve Veliht Prens Muhammed bin Selman ile 25 Eylül tarihinde bir araya geldi. Görüşmede Kral Hamad, Suudi Arabistan'ın 92. Ulusal Günü'nde Kral Selman'ı tebrik ederek, krallığın başarısının, refahının ve güvenliğinin devamını diledi.⁶⁷

62 <https://dohaneews.co/qatar-airways-ups-london-flights-to-record-seven-times-a-day/>

63 <https://dohaneews.co/qatar-to-deploy-fighters-to-turkey-for-training-as-part-of-security-agreement/>

64 <https://www.thenationalnews.com/business/energy/2022/09/18/kuwait-aims-to-boost-natural-gas-output-and-can-raise-oil-production-if-required/>

65 <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-09-22/kuwait-s-kia-to-move-oversight-of-7-billion-fund-out-of-london>

66 <https://www.reuters.com/world/middle-east/israel-bahrain-start-free-trade-agreement-talks-2022-09-20/>

67 <https://english.alarabiya.net/News/gulf/2022/09/26/Saudi-Arabia-s-King-Salman-Crown-Prince-receive-Bahraini-King-in-Jeddah>

Bahreyn Dışişleri Bakanı Abdul Latif al-Zayani 24 Eylül tarihinde katıldığı New York'ta düzenlenen 77. Birleşmiş Milletler Genel Kurul toplantısında Ortadoğu'da istikrar, güvenlik ve refahın sağlanmasının önemini vurguladı ve nükleer silahların yayılması tehlikesi konusunda uyarıda bulundu. Dışişleri Bakanı daha sonra ABD'yi bölgede barış ve istikrarı teşvik etmeye çağırdı ve Washington'u "Bahreyn'in en yakın müttefiklerinden biri" olarak nitelendirdi.⁶⁸

• Umman

Umman Sultanlığı ile Özbekistan Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlıkları arasındaki 7. tur müzakereler 20 Eylül tarihinde gerçekleşti. Oturum, ikili ilişkileri gözden geçirdi ve her iki ülkenin, bu ilişkileri çeşitli alanlarda geliştirme konusundaki istekliliğini teyit etti. İki taraf ayrıca ortak çıkarları ilgilendiren çeşitli bölgesel ve uluslararası konularda görüş alışverişinde bulundu.⁶⁹

Uluslararası Para Fonu (IMF) heyeti, 2022 Madde IV görüşmeleri çerçevesinde 20 Eylül tarihinde Umman'da bir dizi toplantıya başladı. 4 Ekim'e kadar sürecek olan toplantılara Umman Merkez Bankasının (CBO) ev sahipliği yapacağı bildirildi. IMF, Umman'daki ekonomik ve mali duruma ilişkin kapsamlı bir değerlendirme yapılacağını ifade etti. IMF uzmanları ayrıca en son makroekonomik gelişmeler ve ilgili beklentilerin yanı sıra maliye ve para politikaları, orta vadeli mali strateji ve devlet varlıklarının yönetimini tartışacaklarını açıkladı.⁷⁰

• Yemen

Birleşmiş Milletler 21 Eylül'de yaptığı açıklamada, Yemen kıyısında uzun süredir bulunan ve çevresel tehdit oluşturan Safer petrol tankerine gerekli operasyonun yapılabilmesi için ihtiyaç duyulan 75 milyon doları ve potansiyel olarak 20 milyar dolarlık bir temizleme ücreti topladığını söyledi. BM'nin Yemen'deki İnsani Yardım Koordinatörü David Gressly, "Artık FSO Safer kurtarma operasyonunu başlatmak için yeterli taahhüdümüz olduğunu duyurabiliyoruz" dedi.⁷¹

21 Eylül 2022'de, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin ve Avrupa Birliği'nin (bundan böyle P5+4 olarak anılacak olan) daimî 5 üyesi olan Almanya, Kuveyt ve İsveç'in bakan yardımcıları ve üst düzey resmî temsilcileri bir araya gelerek Yemen'de yeni bir anlaşmayı desteklemek için somut adımları tartıştı. Yemenli tarafların üzerinde anlaşmaya vardığı ateşkesin 2 Ekim'e kadar uzatılması ve Yemen'deki çatışmayı sona erdirmek için siyasi bir sürecin başlamasıyla ilgili karar alındı. Toplantıya Hollanda, Umman, Suudi Arabistan Krallığı ve Birleşik Arap Emirlikleri konuk olarak katıldı.⁷²

68 <https://english.aawsat.com/home/article/3893821/bahraini-foreign-minister-warns-against-nuclear-proliferation-threat>

69 <https://timesofoman.com/article/121457-oman-and-uzbekistan-review-bilateral-relations>

70 <https://timesofoman.com/article/121463-imf-experts-to-discuss-omans-macroeconomic-developments>

71 <https://www.aljazeera.com/news/2022/9/22/un-raises-funds-to-salvage-oil-tanker-at-yemen-port>

72 <https://www.state.gov/joint-statement-concrete-steps-to-support-expansion-of-un-mediated-truce-in-yemen/>

■ KUZAY AFRİKA GÜNDEMİ

• Mısır

Birleşmiş Milletlerde (BM) konuşan Mısır Dışişleri Bakanı Samih Şükri dünyada artan kuttuplaşmanın hassas dönemden geçtiğini ve bu noktada çok taraflılık taahhüdünün gerekli olduğunu ifade etti. Şükri hatanın BM sisteminde değil, üye devletlerin örgüte saygı göstermemesinde olduğunu belirtti. Şükri devletleri BM'yi yeniden canlandırmaya ve reforme etmeye çağırırken BM'nin zorluklara daha iyi yanıt verebilmesi için sürecin takip edilmesi gerektiğini belirtti.⁷³

Bunun yanı sıra Mısır Spor Bakanı Eşref Soby, Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) Başkanı Thomas Bach için dün Kahire'de düzenlediği resepsiyonda, Mısır'ın 2036 Yaz Olimpiyatları'na ev sahipliği yapmayı planladığını açıkladı. Olimpiyat oyunları daha önce hiçbir Arap veya Afrika ülkesinde düzenlenmedi. Şayet Mısır kazanırsa bu unvana sahip olan ilk ülke olacaktır. Önümüzdeki yaz olimpiyatları 2024'te Paris'te, ardından 2028'de Los Angeles ve 2032'de Avustralya'da yapılacaktır.⁷⁴

• Libya

Libya'da başkent Trablus'un 45 kilometre batısında yer alan Zaviye kentinde çıkan çatışmalarda 2'si çocuk 5 kişinin hayatını kaybettiği bildirildi. Yerel kaynaklar, hükûmet ve kentin önde gelenlerinin dün akşamdan bu yana devam eden çabaları neticesinde taraflar arasında ateşkesin sağlandığını ve çatışmaların durduğunu teyit etti. Kaynaklar, çatışmaların ardından silahlı grupların kontrol noktalarında değişiklik olmadığını, çatışmalar süresince herhangi bir mevzide diğer grubun kontrolü ele geçiremediğini belirtti.⁷⁵

Libya Millî Birlik Hükûmeti Başbakanı Abdulhamid Dibeybe, ülkedeki mevcut siyasi krize alternatif bir çözüm bulma çağrısı yaptı. Başbakan Dibeybe, başkent Trablus'ta düzenlenen haftalık bakanlar kurulu toplantısında Libya'daki siyasi krize dikkat çekti. Seçimler için anayasal zemin oluşturmaya yönelik engellerin sürmesi hâlinde alternatif çözümler düşünmeleri gerektiğini söyleyen Dibeybe, "Libya'nın kaderi, bir veya iki anayasa maddesinde anlaşmazlığa düşen taraflara bağlı olarak askıya alınmamalıdır" şeklinde açıklama yaptı. Dibeybe, ülkenin doğusunda yer alan Tobruk kentindeki Temsilciler Meclisini (TM) ve Devlet Yüksek Konseyini "Libya'da seçim tarihini geciktirme konusunda anlaşmakla" suçlayarak, "seçimler için anayasal zemin oluşturmaya yönelik engellerin yeni bir bölünmeye yol açmasından korkuyoruz" şeklinde konuştu.⁷⁶

73 <https://news.un.org/en/story/2022/09/1127911>

74 <https://www.middleeastmonitor.com/20220925-egypt-plans-bid-to-host-2036-olympics/>

75 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/libyanin-zaviye-kentindeki-catismalarda-2si-cocuk-5-kisi-oldu/2695200>

76 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/libya-basbakani-dibeybeden-ulkedeki-siyasi-krize-alternatif-cozum-bulma-cagrisi/2692509>

• Cezayir

Cezayir 2024-2025 dönemi için Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyine (BMGK) geçici adaylık için bir kampanya başlattı. Seçimlerin Haziran 2023'teki 77. Genel Kurul toplantısında yapılması planlanmaktadır. Cezayir, Güvenlik Konseyinin yanı sıra İnsan Hakları Konseyi üyeliği için de kampanyalarını sürdürmektedir.⁷⁷ Kampanyaya ilişkin olarak Cumhurbaşkanı Abdülmecid Tebbun'un dış politikaya ilişkin direktiflerinin yanı sıra Cezayir diplomasi tarihinin temel kilometre taşlarını içeren bir kitapçık da genel kurulun mevcut oturumuna katılan heyetlere dağıtıldı. Ayrıca Cezayir Dışişleri Bakanı Ramtan Lamamra da yaptığı açıklamada, Filistin Devlet Başkanı'nın Filistin'in tam üye devlet niteliğini kazanması için BM Genel Sekreteri'ne sunduğu talebe Cezayir'in desteğini dile getirdi.⁷⁸

Filistin konusuyla ilgili açıklama yapan Cezayir Cumhurbaşkanı Abdülmecid Tebbun da Filistin'in Cezayir için temel bir mesele olduğunu ve Filistin'i desteklemeyen bir Cezayirli çocuk ya da yaşlı gösteremeyeceklerini belirtti. Tebbun, "Filistin Cezayir için ulusal bir davadır ve sömürgeleştirmeyi kabul etmiyoruz" diyerek, "dünyanın en kuvvetli gücü tarafından sömürgeleştirilmiş olsa bile onu desteklemeye devam edeceğiz. Filistin Filistinliler içindir, başkaları için değil" şeklinde konuştu.⁷⁹

Cezayir Dışişleri Bakanlığında yapılan yazılı açıklamaya göre, Birleşmiş Milletler (BM) 77. Genel Kurul Görüşmeleri için New York'ta bulunan Cezayir Dışişleri Bakanı Ramtan Lamamra, Azerbaycanlı mevkidaşı Ceyhun Bayramov ile bir araya geldi. Açıklamada, Cumhurbaşkanı Tebbun'un, Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'i Bağlantısızlar Hareketi'nin mevcut başkanı sıfatıyla kasım ayında Cezayir'de gerçekleştirilecek olan Arap Birliği Zirvesi'ne onur konuğu olarak katılmaya davet ettiği belirtildi. Bakan Lamamra'nın Azerbaycanlı mevkidaşı Bayramov'a Cumhurbaşkanı Tebbun'un davet mektubunu verdiği ifade edilen açıklamada, iki bakanın Bağlantısızlar Hareketi'nin uluslararası gerilimlerdeki rolünü etkinleştirme noktasında görüş alışverişinde buldukları kaydedildi.⁸⁰

Cezayir'in yıl sonuna kadar dış ticaret fazlasının 17 milyar doları, petrol dışı ürün ihracatının ise 7 milyar doları aşması beklenmektedir. Cezayir resmî haber ajansına göre Başbakan Ayman Ben Abdel Rahman, bu senenin sonuna kadar dış ticaret açığının 17 milyar doları bulmasını beklediklerini belirtti. Ağustos sonunda petrol dışı ihracatın değerinin 4,4 milyar dolar olduğuna dikkat çeken bakan, yıl sonuna kadar 7 milyar dolara ulaşmasını beklediğini de sözlerine ekledi.⁸¹

77 <https://www.middleeastmonitor.com/20220922-algeria-launches-bid-for-un-security-council/>

78 <https://www.aps.dz/en/algeria/45070-algeria-supports-palestine-s-candidacy-to-become-un-s-194th-member-state>

79 <https://english.almayadeen.net/news/politics/tebboune-palestine-is-a-national-cause-for-algeria>

80 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/azerbaycan-arap-birligi-zirvesi-ne-onur-konugu-olarak-davet-edildi/2692663>

81 <https://www.middleeastmonitor.com/20220926-algeria-expects-its-foreign-trade-surplus-to-exceed-17bn/>

• Tunus

IŞİD için savaşmak üzere Suriye ve Irak'a gitmek isteyen Tunuslulara yardımcı olduğu gerekçesiyle suçlanan ve aralarında Nahda lideri Raşid Gannuşi, eski Başbakan Ali Laarayedh, eski Diyanet İşleri Bakanı Noureddine Khademi ve eski milletvekili Muhammed Affes ifadeye çağırıldı. Gannuşi'nin 12 saatten fazla sorguda kalması Nahda tarafından insan haklarının açık ihlali olarak eleştirildi. Gannuşi, güçlü bir rakibi elimine etmek için kendisini terörizmle suçladıklarını vurgularken Nahda Partisi ise Cumhurbaşkanı Kays Said'in ülkedeki ekonomik çöküşten halkın dikkatini başka yöne çekmek için bu yönde suçlamaların gerçekleştiğini dile getirdi.

Cumhuriyetçi Parti, İşçi Partisi, Demokratik Kutup Partisi, Demokratik Akım Partisi ile Emek ve Özgürlükler İçin Demokratik Blok Partisi yetkilileri erken genel seçimleri değerlendirmek üzere başkent Tunus'ta bir basın toplantısı düzenledi. Cumhuriyetçi Parti Genel Sekreteri İsam eş-Şebbi, "Beş parti olarak, Cumhurbaşkanı Kays Said'in kararnamesiyle yapılacak parlamento seçimlerini boykot etme kararı aldık" ifadelerini kullandı. Tunusluların %75'inin 25 Temmuz'daki yeni anayasa referandumuna katılmadığını söyleyen Şebbi, "Said'in anayasa ve meşruiyete darbesinin son dayatması olan bu seçimler, sivil toplumla diyalog kurulmadan düzenleniyor" şeklinde konuştu.⁸² Ayrıca liberal ve seküler Afek Tounes Partisi de 17 Aralık'taki seçimleri boykot edeceğini açıkladı. Afek Tounes seçimleri boykot edeceğini açıklayan 11. parti oldu.

• Fas

Fas, Rabat ve Tel Aviv arasındaki güvenlik ve askerî iş birliği anlaşmasının bir parçası olarak İsrail'den drone teknolojisi ithal etti. Anlaşma, İsrail Savunma Bakanı Benny Gantz ve Fas'ın Ulusal Savunma İdaresinden sorumlu Bakanı Abdellatif Luidiyi tarafından geçen kasım ayında imzalanmıştı. Israel Defence haber sitesi, yerel güvenlik kaynaklarına dayandığı haberinde söz konusu teknolojinin Elbit Systems tarafından üretilen elektronik muharebe için kullanılan Elenit istihbarat sistemiyle bağlantılı olduğunu belirtti. Sistemin radar sinyalleri toplamak için kullanıldığı ifade edildi. Kaynak, bu teknolojinin Fas Silahlı Kuvvetlerinin havadan ve karadan gelen tehditlere karşı koyma gücünü geliştireceğini belirtti. Bu teknolojinin İsrail yapımı Harop ve Türkiye'nin Bayraktar TB2'si gibi Fas tarafından hâlihazırda kullanılan dronelarla kullanılabilirdi açıklandı. İsrail raporları, anlaşmanın otuz aylık bir sözleşme için 70 milyon dolar olduğunu ifade etmektedir. Fas ayrıca yakın zamanda İsrail devletinin %50'sine sahip olduğu BlueBird şirketinden 150 insansız askerî hava aracı almıştı.⁸³

İspanya Başbakanı Pedro Sanchez, Birleşmiş Milletler 77. Genel Kurulunda yaptığı konuşmada ülkesinin Batı Sahra dosyasında Fas ve Polisario Cephesi arasında oluşacak siyasi çözüme destekleyeceklerini belirtmiştir. Sanchez, İspanya'nın BM Batı Sahra Özel Temsilcisi

82 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tunusta-5-muhalefet-partisi-secimleri-boykot-karari-aldi/2688896>

83 <https://www.middleeastmonitor.com/20220922-morocco-gets-drone-technology-from-israel/>

Staffan de Mistura'nın çabalarını takdir ettiğini ve Tindouf kamplarındaki Sahravi mültecilere olan desteklerinin altını çizmiştir. Sanchez'in açıklamalarında Fas'ın tasarılarını desteklediklerine dair herhangi bir vurgunun olmayışında özellikle Cezayir'in boykotunun etken olduğu düşünülmektedir. Haziran ayında Cezayir, İspanya'nın Fas'ı destekleyen açıklamalarının ardından Madrid büyükelçisini geri çekmiş ve İspanya'dan ithalatı durdurmuştu. İspanyol basını Cezayir'in İspanya'dan ithalatı durdurma kararından bu yana Madrid'in yalnızca haziran ve temmuz aylarında 235 milyon euro kaybettiğini ve ağustos ayı dâhil edildiğinde kayıpların 350 milyon euroyu geçebileceğini belirtmektedir. Sanchez daha önce 18 Mart'ta Fas Kralı 6. Muhammed'e gönderdiği mektupta Fas'ın Batı Sahra üzerinde egemenliğine dayalı özerklik önerisini desteklediklerini söyleyerek İspanya'nın yıllardır sürdürdüğü tarafsız politikasını bozmuştu.⁸⁴

84 <https://www.middleeastmonitor.com/20220924-unga-spanish-pm-reiterates-support-for-western-sahara-solution/>

HAFTALIK RUSYA BASIN ANALİZİ (5-11 EYLÜL 2022)

• ABD Seçimleri İnan ile “Nükleer Anlaşma” Etrafında Entrika Yaratıyor

İnan Cumhurbaşkanı İbrahim Reisinin BM Genel Kurulu için New York'a gelişi ve Tahran ve uluslararası arabulucular arasındaki nükleer müzakerelerin devamı sorununu gündeme getirmesi Rusya basınına yansıtılarak değerlendirildi. “Nezavismaya” gazetesinin 19 Eylül sayısında yayımlanan [“ABD Seçimleri İnan ile “Nükleer Anlaşma” Etrafında Entrika Yaratıyor”](#) başlıklı uzman görüşlerine dayanan yazıya göre Tahran, Demokratların sözlerini tutma yeteneğini değerlendiriyor. Yazıda görüşlerine başvuru olan Rus askerî uzmanı Yuriy Lyamin'e göre, İnan yetkilileri şu anda büyük olasılıkla, “bekle-gör” tutumuna bağlı kalıyor: “Tahran, ABD'deki ara seçimlerin, seçim öncesi dönemde herhangi bir uzlaşma olasılığını en aza indirdiğini anlıyor. Seçim yarışlarında Cumhuriyetçilerin bu hususu Demokratların zaafı olarak göstermeye çalışacakları için mücadelenin çok şiddetli geçeceği muhtemel.” Ayrıca uzmanın üzerinde durduğu bir diğer ihtimal, Tahran'ın geleceği hesaplama stratejisidir: “İnan tarafı, ara seçimlerin sonuçlarına dayanarak Demokratların ve Cumhuriyetçilerin iki yıl içinde yapılacak seçimlerdeki şanslarını ek olarak değerlendirerek buna göre eylem stratejisini bir kez daha gözden geçirebilir.”

• Yeminli Arkadaşların İrtibatları

Moskova'nın, Suriye ve Türk istihbarat şefleri arasında bir dizi görüşme yapıldığına dair haberler üzerine Ankara ile şam arasındaki temaslara olan ilgisini doğrulaması Rusya basınında geniş yer buldu. “Komersant” gazetesinin 19 Eylül sayısında yayımlanan [“Yeminli Arkadaşların İrtibatları”](#) başlıklı uzman görüşlerini içeren yazıya göre, Türkiye ve Suriye, Moskova'nın desteğiyle diyalog kuruyor. Makalenin yazarı, Ortadoğu uzmanı Marianna Belenkaya, Türk medyasına dayanarak Rusya'nın, Ukrayna'da uzayan çatışmaya hazırlandığını ve Ankara-şam temaları aracılığıyla Suriye'deki konumunu güçlendirmeye çalıştığını ifade etti. Bununla birlikte uzman, Ukrayna'daki çatışmanın başlamasından önce bile Moskova'nın, kuzey Suriye'de bir çözüm de dâhil olmak üzere şam ile Ankara arasında yakınlaşmayı defalarca savunduğunu hatırlattı. Yazıda görüşlerine başvuru olan Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi (RUİK) uzmanı Kiril Semyonov, Ankara-şam temalarına değinerek bu etkenin Suriye'deki Rus etkisinin artmasına nasıl neden olabileceğini anlamadığını ifade etti. Öte yandan uzman, söz konusu temaların Suriye'deki tırmanışın azalmasına ve Ankara ile şam arasındaki tüm sorunların bu devlet temsilcileri düzeyinde çözülmesine yol açabileceğini de göz ardı etmedi.

Ayrıca uzman Ankara-şam temalarıyla ilgili başka bir yorumda da bulundu: “Bu gelişme Moskova'yı, kuzey Suriye'deki İdlib gerilimi azaltma bölgesindeki sorunu ve Suriye-Türki-

ye ilişkilerinin diğer sorunlu yönlerini çözme sorumluluğundan kurtaracaktır. Moskova'nın Şam'daki müttefiki ve Ankara'daki ortağıyla ilişkilerini bozma risklerini ortadan kaldırmak için muhtemelen Türkiye-Suriye yakınlaşmasına ihtiyacı vardır.”

• Şii Şii'yi Rahatsız Etmeyecek mi?

Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi uzmanı Kirill Semyonov “News.RU” Haber sitesine Irak'taki krizi, Iraklı Şii grup ve fraksiyonların kendi aralarındaki çelişkileri, “sadri yanlıları” ve “fraksiyonlar” hakkında görüşlerini değerlendirdi. [“Şii Şii'yi Rahatsız Etmeyecek mi?”](#) başlıklı yazıya göre, Irak'ın Şii topluluğu içindeki yeni bir iç mücadele tırmanma tehdidinde bulunuyor: “16-17 Eylül'de Irak'ın kutsal şehri Kerbela'da yaşanan Şiilerin Erbain anma törenleri iç siyasi mücadelenin yoğunluğunu azalttı. Ancak Irak'ta Şii içi çatışma tehdidi devam ediyor ve Şii dinî bayramlarının barışçıl girişimleri geçtikten sonra yeni bir tırmanışın ortaya çıkacağı muhtemeldir.” Irak'taki siyasi krizin, ülkenin 2003'te ABD liderliğindeki Irak işgalinden bu yana beşinci parlamento seçimlerini düzenlediği Ekim 2021'den devam ettiğini hatırlatan uzman: “Bu sefer çatışma Sünniler ve Şiiler ya da Kürtler ve Araplar gibi etnik gruplar arasında değil, Irak'taki en büyük dinî topluluk olan Şiiler arasında alevlendi. Ve toplum içi mücadele sıcak bir aşamaya geçme tehdidiyle karşı karşıya” ifadelerini kullandı. Analiste göre, çatışmanın nedeni İranın ülkedeki çeşitli Şii güçler arasında arabuluculuk yapamaması, bağları yeniden kuramaması ve aralarında bir çatışmayı önleyememesiydi: “Liderleri bir zamanlar Tahran'ın yakın bir müttefiki olan Sadr yanlıları, bu sefer Bağdat'ın gerek ABD gerekse İran da dâhil olmak üzere tüm yabancı güçlerle arasına mesafe koymasına gerektiğini savunuyorlar. Diğer Iraklı Şii partilerin çoğu ise hâlâ Irak'ın güçlü komşusu ile yakından ilişkilerinde bulunmakla kalmayıp, ondan destek alıyorlar.”

Uzman, Irak'taki İran etkenini ve Sadr'ın tutumunu şu şekilde özetledi: “Sadr taraftarlarının direnmeye çalıştığı İran'ın Irak'taki varlığı ABD sayesinde mümkün oldu. ABD ile silahlı mücadelenin ön saflarında yer alan Sadr'a gelince, İran tarafından desteklenen ve Washington ile anlaşan aynı Şii güçlerin aksine, Tahran'dan sadece sınırlı bir destek aldı. Devlet yetkisinin Sadr taraftarlarına devredilmesi hem ABD hem de İran tarafından desteklenen İran yanlısı Şii güçlerin 2008'de Sadr yanlılarıyla ilk çatışmasına yol açtı.” Semyonov, Sadr yanlılarının, ülkeyi gerek İran destekçilerinden gerekse “Amerikan kuklalarından” temizlemenin eşit derecede önemli olduğu görüşünü savundu. Ayrıca, analist bir öngöründe de bulundu: “Irak'ın gelecekte egemenlik kazanacağını göz önünde bulundurmuş olursak Bağdat ile Tahran arasında eşit müttefik ilişkilerinin kurulacağı da muhtemeldir. Ancak söz konusu “temizleme” unsuru Bağdat'ın Suudi Arabistan dâhil diğer komşularla ortaklıklar geliştirmesine engel oluşturmamalıdır.

• İran'da Protestolar Can Kaybına Yol Açtı

İranda Mehsa Emimi'nin gözaltına alındıktan sonra hayatını kaybetmesiyle başlayan protestolar Rusya basınında geniş yer buldu. “BFM.ru” internet portalında yayımlanan [“İran'da](#)

[Protestolar Can Kaybına Yol Açtı](#)” başlıklı uzman görüşlerini içeren yazıda protestocuların sokakları kapattığı, güvenlik güçlerine taş attığı, polis arabalarını ateşe verdiği ve hükümet karşıtı sloganlar attığı ifade edildi. Yazıda görüşlerine başvuru Rusya Bilimler Akademisi Doğu Araştırmaları Enstitüsü Kıdemli Araştırma Görevlisi Vladimir Sajin’e göre, İran’daki iç siyasi durum uzun yıllardır istikrarsızdır: “Gösteriler ve protestolar ülkenin her yerinde yaygın hâle geldi. Birçok İranlı, yaptırımların güçlü baskısı nedeniyle gelişen durumdan memnun değildir. İnanıda, özellikle şehirlerde, çoğunluğu gençlerden oluşan eğitilmiş nüfus, Batıya daha saygılı tutum sergiliyor. Söz konusu protestoların İran’daki İslami rejimin temellerini sarsabileceğini düşünmüyorum. Ancak büyük ihtimalle ekonomik ve siyasi şikayetlerle birlikte bu durum İranlı yetkililer için bir sorun oluşturabilir.”

• Afrika Ülkelerindeki Durum, Rusya Federasyonu’na Yönelik Yaptırımlar Nedeniyle Kötüye Gidiyor

Rusya’nın Angola Büyükelçisi Vladimir Tararov, gıda krizi ve Afrika-Rusya ilişkileriyle ilgili görüşlerini “İzvestiya” gazetesine verdiği demeçte değerlendirdi. Gazetenin 23 Eylül sayısında yayımlanan [“Afrika Ülkelerindeki Durum, Rusya Federasyonu’na Yönelik Yaptırımlar Nedeniyle Kötüye Gidiyor”](#), başlıklı demeçte diplomat, Rusya için Afrika ülkeleriyle diyalogun önemiyle ilgili soruya şu şekilde yanıt verdi: “Mevcut koşullarda Afrika ülkeleriyle temas kurmak Moskova için son derece önemlidir. Öyle ki Afrika halklarının güvenini kazanan Rusya, Batı’dan farklı olarak sömürgecilik ve servetlerin yağmalanması hususunda faaliyetlerde bulunmadı, ekonomik çıkar sağlamak adına da siyasi baskı uygulamadı. Afrika yönetimi, Batı’nın şiddetli direnişini yenen ülkemizin adil bir dünya düzeninin kurulması için savaştığının çok iyi fark ediyor. Aynı zamanda, ABD tarafından yönetilen Batı’nın baskısına bakılmaksızın, yeni çok kutuplu dünya inşa etmede Moskova’nın müttefikleri olarak hareket edebilecek uluslararası arenada güçlü, bağımsız ve ekonomik açıdan egemen ortaklarla ilgileniyoruz. Kıtada, aynı zamanda, Batı’ya kıyasla Rusya’nın Afrika’ya yaptığı yardımın, kıta devletlerinin egemenliğini güçlendirmeyi amaçladığını da anlıyorlar.” Demeçte Rusya-Afrika yaklaşımına Batı’dan olası engeller üzerinde de duruldu: “Söz konusu yakınlaşma süreçlerinin, sözde ‘medenî’ Batı’da korku ve endişe uyandırması muhtemeldir. Bu nedenle bugün Batı’nın Afrika kıtasındaki faaliyetlerinde bir artış görüyoruz. Afrikalılar ise, İkinci Dünya Savaşı’ndan sonraki yıllarda olduğu gibi yeni sömürgecilerin keyfiliklerinden koruyabileceklerini umarak Rusya’ya umutla bakıyorlar.”

Dünyadaki gıda krizi ve Afrika’ya etkilerine de değinen diplomat, “Afrika’nın tamamı için konuşmam ancak Angola’da gıda durumu gerçekten de bir miktar kötüleşti” ifadelerini kullanarak şunları ekledi: “Angola yönetimi, birkaç yıldır kendi tarımının payını artırarak ekonomiyi çeşitlendirmek için aktif olarak çalışıyor. Tüm bunların yanı sıra Batı yaptırımlarının arka planında on yıllardır var olan gıda zincirlerinin yok edilmesi Angola’yı etkilemiştir.”